

Neticīgais Toms modelē X stundu

Dailes teātra izrādē *Kur pazuda valsts* vienlīdz svarīgas ir atbildes, ko meklē šodienas Kārlis Ulmanis, un aktieru eksistences veids

J AUNĀ dramaturga Matīsa Gricmaņa luga *Kur pazuda valsts* tapusi, uzsverot iedvesmošanos no trimdas gleznotāja un dramaturga Raimonda Staprāna Latvijas vēstures krustpunktiem vēltajiem un Dailes teātrī savulaik jau iestudētajiem darbiem *Četras dienas jūnijā* un *Gūsteknis pīlī*. Tomēr tā uztverama kā patstāvīgs mākslas fakts, jo Staprāna izvirzīto neērto jautājumu, kāda īsti bijusi Kārļa Ulmaņa loma Latvijas brīvvalsts bojāejā, Gricmanis netiecas vienpersoniski (un vispār) atbildēt, bet gan pārvērtis to par darbībā analizējamu problēmu mezglu.

Režisora Toma Treiņa vadībā pie tā atšķetināšanas mūsu acu priekšā ķeras arhīvā sastapušies akadēmiskie pētnieki, kurus izprovocējis puisis, kuram vecāki Trešās atmodas vai nule atjaunotās Latvijas pirmo gadu entuziasmā ielikuši vārdu Kārlis Ulmanis. Griebdami atbildēt uz jaunuļa izaicinājumiem, «akadēmiķi», kuri ir katrs sava vēstures personāža speciālisti, no argumentiem un skaidrojumiem nonāk līdz pārtapšanai pētītajās personībās un dramatiskiem kon-

Recenzijas
autore —
Edīte
Tišheizere,
žurnāla *Ir*
teātra kritiķe

Šī ir jaunu
cilvēku radīta
un jauniem
cilvēkiem
tēmēta izrāde

fliktiem, līdz atdzīvina prezidenta Ulmaņa parādes portretu, kurš, staru vainaga ieskaits, iznāk no arhīva skapja.

Apzinoties, cik nopietni un patlaban arī aktuāli ir analizējamie jautājumi, iestudējuma veidotāji nav vairījušies no pašironijas, izteiksmes viegluma un aktierspēles dažādības. Tāpēc brīžiem gandrīz vai interesantāk ir sekot nevis darbības personu disputiem – jo pagātnei diemžēl nav izteiksmes «kā būtu, ja būtu» –, bet gan aktieru eksistences veidam.

Vērot, kā un kurā brīdī savu varoni atsvešināti «atferē», izspēlē

vai pilnībā iemiesojas Andris Bulis Vilhelma Muntera, Juris Bartkevičs ģenerāļa Baloža, Kaspars Dumburs Alfrēda Bērziņa vai Mārtiņš Upenieks Jāņa Ruduma lomā. Tāpat kā minēt, cik lielā mērā katrs no aktieriem ir ielicis tēlā savu pieredzi un uzskatus. Vēl jo vairāk tāpēc, ka šajā dažādu aktierspēles gradāciju sistēmā neiekļaujas abi Kārļi Ulmaņi.

Mūsdienu Kārļa Ulmaņa tēlotājs Toms Veličko pieder pie savdabīgas un nebūt ne bieži sastopamas aktieru nošķiras, kuras pārstāvjiem ir lemts iemiesot «vienu no mums» – viņu skatuves pievilcības pamatā ir kaut kas netverami šodienīgs, un tāpēc ar to spēlētājiem varoņiem ir ārkārtīgi viegli identificēties. Varbūt šā tipa aktieriem ir īpaši asa laikmeta izjūta. Pietiek atcerēties Veličko lomas Dailes teātra izrādēs – Beranžē Jonesko *Degunradžos* vai Velčeru *Rotkho*. Taču viņa varoņiem piemīt arī (atvainojiet par vārdu spēli) neticīgā Toma nespēja samierināties ar vispārpieņemtām patiesībām, viņam noteikti katrā brūcē jāiebāz pirksts.

Cits neticīgais Toms – režisors – aktiera dabu izmantojis ļoti mērķtiecīgi, un jaunais Kārlis Ulmanis ne ti-

KUR PAZUDA VALSTS.

Dailes teātra
Mazajā zālē.
Tuvākās
izrādes
3., 11. februārī.
Izpārdotas.

IR IESAKA

27.
janvāris

IZRĀDE. BRANDS DAILES TEĀTRA LIELAJĀ ZĀLĒ.

Dzīvība ir vienīgā likme, uz kuras vērts spēlēt, uzskata Brands – jaunais ideālists, norvēģu rakstnieka Henrika Ibsena radītais mācītājs. Jaunajā versijā viņš vairs nav tikai garīdznieks, bet jaunas ēras un domāšanas praviets. Un viņš ir sieviete. *Brands* atgriežas uz Dailes teātra skatuves, vienlaikus sasaucoties ar leģendāro 1975. gada iestudējumu. Režisors Viesturs Kairiņš. Titullomā leva Segliņa. Biļetes cena 15–37 €. Bilesuparadize.lv

28.
janvāris

IZSTĀDE. NE-LIETAS DEKORATĪVĀS MĀKSLAS UN DIZAINA MUZEJĀ.

Izstādē aplūkojami mākslinieka un dizainera Jāņa Straupes pēdējo 20 gadu darbi, kā arī jaunās ieceres – vērienīgi skulpturāli un kinētiski objekti. Mākslinieks savā daiļradē apvieno apbrīnojamo amata kvalitāti ar inovatīvu domāšanu, transformējot Latvijas amatniecības un dizaina praksē populāro materiālu – koku – vēl neredzētā veidā. Lnmm.lv

Pētnieks Kārlis Ulmanis
(Toms Veličko) un
prezidents Kārlis Ulmanis
(Imants Strads)

kai uzšķiļ darbību, bet arī jebkurā izrādē aplūkotojā vēstures situācijā saglabā šā laika skatījumu, zināmu distanci un tiesības visu apšaubīt. Atļaujot minēt, ka viņš vislielākajā mērā uzstājas pats savā, dramaturga un režisora vārdā.

Savukārt Imants Strads, kurš spēlē prezidenta Kārļa Ulmaņa lomu, ir arī pavisam cita tipa aktieris – maiņveidis. Vai tā būtu eksaltētā muižniece Gurmižska no Aleksandra Ostrovska lugas *Mežs pārveides Muiža kaņepēs* vai naudas un milas apstulbinātais nepmanis Zoss no Mihaila Bulgakova *Zojkas dzīvokļa*, ko Indras Rogas režijā viņš spēlē-

jis Valmieras teātrī, vai pārakmeņojies Kajafa Vecajais Mārtiņa Eihes iestudētajā *Pusnakts šovā ar Jūdu Iskariotu* tepat Dailē, Strads, ārēji gandrīz nemainīdamies, spēj uztaustīt tēla «ģenētisko kodu» un unikālo iekšējo struktūru. Tāpēc viņa iemiesotajā Kārli Ulmani saskatāma personība lielā amplitūdā – no dabas dotas harismas un profesionāli izstrādātas suģestijas līdz dzīvas radības sastingumam apdraudējuma priekšā. Parādes portrets kļūst par cilvēku, tik reālu, ka brīžiem pat uzplēš kopējo, vairāk intelektuālam nekā jutekliskam iespaidam radīto iestudējuma audumu.

Tomēr pats svarīgākais, manuprāt, ir tas, ka šī ir jaunu cilvēku radīta un, gribu uzsvērt, jauniem cilvēkiem tēmēta izrāde. (Kurā arī brieduma gadu aktieri var pierādīt, cik augoši, proti, zinātkāri, viņi joprojām ir.) Būtībā vēsturei šajā izrādē pašai par sevi nav nozīmes – tā ir bijusi un pagājusi, tāpat kā pirmā brīvvalsts. Daudz nozīmīgāka tā ir kā viela, no kuras izveidot tagadnes Latvijas valstiskās eksistences un rīcības modeli X stundai un aplūkot to darbībā. Kā nojaušams, izrādes autori negribētu, lai nākamajiem pētniekiem būtu jāatgriežas pie reiz jau formulētā jautājuma. ●

FOTO – JĀNIS DEINĀTS

28.
janvāris
**KONCERTS. LATVIEŠU
SIMFONISKĀS
MŪZIKAS
LIELKONCERTS**

LIELAJĀ ĢILDĒ. Latviešu

komponistu skaņdarbus atskaņos profesionālie simfoniskie orķestri: Nacionālais simfoniskais orķestris, Nacionālās operas orķestris un Liepājas Simfoniskais orķestris.

Programmā Jāzepa Vītola, Helmera Pavasara, Jāņa Medīņa,

Jura Karlsona skaņdarbi, kā arī Ilonas Breģes jaundarbs.

Diriģenti Ainārs Rubiķis, Kaspars Ādamsons un Guntis

Kuzma. Izpārdots. Bilesuparadize.lv

28. 29.
janvāris
**KONCERTS.
THROUGH THE
APOCALYPSE
MĀKSLAS CENTRĀ**

ZUZEUM. Komponista un mūziķa Riharda Zaļupes veidotajā koncertā mijiedarbosies skaņa, gaismā un smarža. Mūziķu grupas izpildījumā skanēs pasaules ritmi un melodijas, latviešu tautasdziesmas un cittautu mantras apvienojumā ar Zaļupes veidotajām kompozīcijām. Īpašie viesi – grupa *Latvian Voices*. Biļetes cena 30 €. Bilesuparadize.lv

